

Försvarsutskottets betänkande

1981/82:11

om besparingar inom försvarsdepartementets verksamhetsområde (prop. 1981/82:30 bil. 1)

I proposition 1981/82:30 bilaga 1 redovisas att försvarsministern - statsrådet Torsten Gustafsson - har för avsikt att föreslå regeringen att som statsfinansiell besparing begränsa det reala planeringsutrymmet inom försvarsdepartementets verksamhetsområde under budgetåret 1981/82 med 200 milj. kr. i förhållande till hittills fattade beslut. Begränsningen förutsätts genomföras så, att riksdagens bemyndiganden till regeringen att med hänsyn till prisutvecklingen justera utgiftsramarna för det militära försvaret och civillförsvaret för budgetåret 1981/82 inte utnyttjas fullt ut.

Med anledning av propositionen har väckts följande motioner:

1981/82:48 av Olof Palme m. fl. (s) vari yrkas att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad som anförts i motion 1981/82:46 om besparingar i det militära försvaret för 1981/82.

1981/82:59 av Lars Werner m. fl. (vpk) vari yrkas att riksdagen beslutar att godkänna vad som i motion 1981/82:57 anförts beträffande minskning av militärutgifterna och hos regeringen hemställa om erforderliga åtgärder i enlighet därmed.

Utskottet

Riksdagen har under våren 1981 beslutat om utgiftsramar för det militära försvaret och civillförsvaret under budgetåret 1981/82 (prop. 1980/81:100 och 124, FöU 1980/81:19 och 22, rskr 1980/81:291 och 322). Besluten bygger på 1977 års försvarsbeslut (prop. 1976/77:74, FöU 1976/77:13, rskr 1976/77:311) och är samordnade med särskilda besparingsbeslut (prop. 1980/81:20, 100 och 124, FöU 1980/81:9, 19 och 26, rskr 1980/81:68, 291 och 331) enligt vilka riksdagen har godkänt att utgifterna inom försvarsdepartementets verksamhetsområde begränsas med 300 milj. kr. Besparingen inriktas mot byggnadsverksamheten och mot ytterligare rationaliseringar inom området ledning och förbandsverksamhet. Byggnadsverksamheten reduceras i första hand för fredsförband som kan bli aktuella att läggas ned. Hela besparingen görs inom det militära försvaret. Utgiftsramen för det militära försvaret budgetåret 1981/82 är bestämd till 15 416 430 000 kr. (prisläge februari 1980). Budgettekniskt sker besparingen genom att regeringen håller inne 300 milj. kr. av kompensationen för pris- och löneökningar enligt utvecklingen av nettoprisindex från februari 1980 till medelprisläget för budgetåret 1981/82.

I proposition 1981/82:30 uttalas nu att regeringen, som en del av

besparingar inom den statliga sektorn, bör begränsa det reala planeringsutrymmet inom försvarsdepartementets verksamhetsområde under budgetåret 1981/82 med 200 milj. kr. i förhållande till hittills fattade beslut.

Under beredningen av detta ärende har statssekreteraren i försvarsdepartementet inför utskottet redogjort för innebörden av bilaga 1 i proposition 1981/82:30. På begäran av utskottet har också försvarsminister Torsten Gustafsson lämnat upplysningar inför utskottet.

Uttalandet i propositionen har avsetts innebära en anmälan att regeringen i besparingssyfte ämnar begränsa det ekonomiska utrymmet inom försvarsdepartementets verksamhetsområde budgetåret 1981/82 med ett ytterligare belopp. Begränsningen förutsätts – på samma sätt som hittills beslutad besparing – genomföras så, att regeringen minskar kompensationen enligt nettoprisindex till utgiftsramarna för det militära försvaret och civilförsvaret för budgetåret 1981/82.

Vid tidpunkten för regeringsbeslutet om proposition 1981/82:30 bedömdes att flera av de ekonomisk-politiska åtgärder som redovisas eller föreslås i andra bilagor till propositionen skulle få betydelse för verksamheten inom det militära försvaret och civilförsvaret. Åtgärderna förväntades påverka utvecklingen av nettoprisindex och därmed tillgången på prisregleringsmedel inom de båda utgiftsramarna, omräknade till medelprisläge för budgetåret 1981/82. Åtgärderna skulle emellertid också påverka kostnaderna för verksamheten. Sammantaget uppskattades i form av ett räkneexempel att konsekvenserna av devalvering, prisstopp och föreslagen sänkning av mervärdesskatten skulle leda till en ökning av det ekonomiska utrymmet för militärt försvar under budgetåret om ca 200 milj. kr. Med avsikt att neutralisera en sådan effekt och därutöver göra en besparing om 200 milj. kr. tillkom uttrycket att "det reala planeringsutrymmet – – begränsas med 200 milj. kr. i förhållande till hittills fattade beslut". Med utgångspunkt i räkneexemplet skulle detta innebära att regeringen håller inne (200 + 200) 400 milj. kr. av priskompensationen.

Devalvering, prisstopp och beslutad sänkning av mervärdesskatten medför enligt en bedömning inom regeringskansliet i mitten av november 1981 en ökning av det ekonomiska utrymmet för militärt försvar och civilförsvaret om sammanlagt ca 50 milj. kr. Med utgångspunkt i denna bedömning skulle en begränsning av "det reala planeringsutrymmet" innebära att priskompensationen minskas med (50 + 200) 250 milj. kr.

Utskottet anser att en målinriktad besparing av det slag som redovisas i proposition 1981/82:30 bilaga 1 bör underställas riksdagen. Utskottet har funnit mest lämpligt att beslut om en besparing liksom tidigare uttrycks så att utgifterna begränsas genom att ett visst belopp av priskompensationen skall hållas inne.

I motion 1981/82:57 (vpk) hävdas att det system för priskompensation som gäller för det militära försvaret och civilförsvaret ger överkompensation. En

besparing med 200 milj. kr. inom försvarsdepartementets verksamhetsområde är enligt motionärerna helt otillräcklig. Med hänvisning till tidigare förslag från partiet (mot. 1980/81:701) föreslår de att utrymmet för utgifter inom det militära försvaret under återstoden av budgetåret 1981/82 begränsas med 1 300 milj. kr. Liksom beträffande tidigare förslag från vänsterpartiet kommunisterna om mycket stora begränsningar av det ekonomiska utrymmet för militärt försvar anser utskottet att riksdagen bör avslå motion 1981/82:57. Systemet för priskompensation utreds f. n. av 1978 års försvarskommitté, som i enlighet med sina direktiv överväger lösningar som inte medför att kompensationen periodvis blir för liten eller för stor utan genom större överensstämmelse med de faktiska prisförändringarna ger ytterligare stadga i försvarsplaneringen.

Enligt motion 1981/82:48 (s) bör för det militära försvaret – utöver vad som anges i propositionen – hållas inne ytterligare 150 milj. kr. av prisregleringsmedel. Någon begränsning av prisregleringen för civilförsvaret bör enligt motionärerna inte ske.

Enligt utskottets mening är det angeläget med en besparing inom försvarsdepartementets verksamhetsområde utöver vad riksdagen har godkänt tidigare. Besparingen bör bestämmas till 250 milj. kr. i medelprisläget för budgetåret 1981/82 och budgettekniskt genomföras så att regeringen håller inne sammanlagt 250 milj. kr. av priskompensationen för det militära försvaret och civilförsvaret under budgetåret. Utskottet förutsätter att besparingen i huvudsak kommer att gälla utgiftsramen för det militära försvaret. Enligt vad utskottet har inhämtat måste en besparing av denna storleksordning påverka materielanskaffningen. Av det anförda framgår att utskottet inte kan biträda motion 1981/82:48 (s).

Vad utskottet har anfört om ytterligare besparing inom försvarsdepartementets verksamhetsområde under budgetåret 1981/82 bör riksdagen som sin mening ge regeringen till känna.

På längre sikt påverkas det militära försvarets och civilförsvarets utveckling främst av det försvarsbeslut som riksdagen förutses komma att fatta under år 1982. I samband därmed torde regeringen komma att redovisa vissa översynsprojekt som syftar till besparingar inom försvarsdepartementets verksamhetsområde och som kan medföra besparingar även inom andra områden (jfr. prop. 1980/81:20 bil. 3 s. 3–4, FöU 1980/81:9 s. 3–5).

Med hänvisning till det anförda hemställer utskottet

1. att riksdagen avslår motion 1981/82:59,
2. att riksdagen med avslag på motion 1981/82:48 som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet har anført om ytterligare besparing inom försvarsdepartementets verksamhetsområde under budgetåret 1981/82.

Stockholm den 24 november 1981

På försvarsutskottets vägnar

PER PETERSSON

Närvarande: Per Petersson (m), Eric Holmqvist (s), Gudrun Sundström (s), Roland Brännström (s), Gunnar Oskarson (m), Åke Gustavsson (s), Evert Hedberg (s), Anders Gernandt (c), Holger Bergman (s), Eric Hägelmark (fp), Eric Krönmark (m), Axel Andersson (s), Sigvard Persson (c), Kerstin Ekman (fp) och Erik Egervärn (c).

Reservation

Eric Holmqvist, Gudrun Sundström, Roland Brännström, Åke Gustavsson, Evert Hedberg, Holger Bergman och Axel Andersson (alla s) anser

dels att den del av utskottets anförande som på s. 3 börjar "Enligt utskottets mening" och slutar "motion 1981/82:48 (s)" bort ha följande lydelse:

Enligt utskottets mening är det angeläget med en besparing inom försvarsdepartementets verksamhetsområde utöver vad riksdagen har godkänt tidigare. Besparingen bör, i överensstämmelse med den socialdemokratiska motionen, bestämmas till 400 milj. kr. i medelprisläget för budgetåret 1981/82 och läggas helt på det militära försvaret. Budgettekniskt bör besparingen genomföras så att regeringen håller inne 400 milj. kr. av priskompensationen för det militära försvaret under budgetåret. Av det anförda framgår att utskottet biträder motion 1981/82:48 (s).

dels att utskottets hemställan i moment 2 bort ha följande lydelse:

2. att riksdagen med bifall till motion 1981/82:48 som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet har anført om ytterligare besparing inom försvarsdepartementets verksamhetsområde under budgetåret 1981/82.